

POLITIET

Politidirektoratet

ÅPEN

Statens barnehus Årsrapport 2023

Utgitt 05.06.2024

Innhold

1. Innledning	4
1.1 Bakgrunn og formål med barnehus	4
1.2 Lokalisering av barnehusene	4
1.3 Metode og datagrunnlag	4
2. Rettslige rammer for Statens barnehus	5
2.1 Målgruppe for Statens barnehus og frister for gjennomføring av avhør	5
2.2.1 Hvem kan det tas tilrettelagt avhør av?	5
2.1.2 Frister for gjennomføring av avhør	5
2.2 Kjerneoppgaver som tilligger Statens barnehus	6
2.2.1 Tilrettelagt avhør	6
2.2.2 Medisinske undersøkelser	6
2.2.3 Oppfølging og behandling av målgruppen	6
2.2.4 Koordinering av tverrfaglig og tverretatlig samhandling	6
2.2.5 Fagutvikling	7
3. Organisering og drift av Statens barnehus	8
3.1 Organisatoriske forhold	8
3.1.1 Barnehusrådet	8
3.2 Ansatte og kompetanse	8
3.3 Kompetansemiljøer	9
3.3.1 Politihøgskolen	9
3.3.2 Kripos	10
4. Tilrettelagt avhør	11
4.1 Om forberedelse og gjennomføring av tilrettelagt avhør	11
4.2 Statistikk tilrettelagte avhør	12
4.2.1 Totalt antall tilrettelagte avhør fordelt på barnehus	12
4.2.2 Tilrettelagte avhør fordelt på alder	13
4.2.3 Tilrettelagte avhør av personer over 16 år med psykisk utviklingshemming	14
4.2.4 Tilrettelagte avhør fordelt på sakstyper	14
4.2.5 Sekvensielle avhør	15
4.2.6 Supplerende avhør	16
4.3 Fornærmede og vitner fordelt på sakstype	17
4.4 Politiavhør gjennomført ved Statens barnehus	18
4.5 Politiavhør av personer med skadelig seksuell adferd	21

5. Oppfølging og behandling i Statens barnehus	23
5.1 Samhandling med den kommunale barneverntjeneste.....	23
5.2 Samhandling med habiliteringstjenestene	23
5.3 Konsultasjonsteam	24
5.4 Oppfølgingstiltak for bestemte målgrupper.....	24
5.5 Informasjonstiltak og veiledningstilbud.....	24
6. Medisinske undersøkelser	25
6.1 Medisinske undersøkelser	25
6.2 Tannhelseundersøkelser/odontologiske undersøkelser	27
7. Fagutvikling.....	30
7.1 Faglige nettverk og utviklingsprosjekter	30
7.2 Nasjonale fagutviklingsprosjekter	30
7.2.1 Forskningsprosjekter i barnehus	31
7.3 Undervisning, kompetansedeling, kurs og konferanser	32

1. Innledning

Statens barnehus er en tverrfaglig virksomhet som skal bidra til at barn og særlig sårbare personer som kan ha vært utsatt for, eller kan ha vært vitne til vold eller seksuelle overgrep blir møtt med et helhetlig tilbud. Barnehuset skal tilrettelegge for at målgruppen tilbys tilrettelagt avhør, medisinske undersøkelser, nødvendig oppfølging og behandling innen nærmere angitte rammer, samt ivareta koordinering av tverrfaglig og tverretatlig samhandling.

1.1 Bakgrunn og formål med barnehus

Beslutningen om etablering av barnehus kom som et resultat av et tverrdepartementalt samarbeid mellom Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

Formålet med Statens barnehus er å sikre at barn og unge som mistenkes utsatt for vold og seksuelle overgrep ikke skal utsettes for unødige belastninger i forbindelse med politiets etterforskning, hindre at barnet må fortelle sin historie flere ganger og samtidig sørge for at de får god og koordinert oppfølging.

Endringene i straffeprosessloven §§ 239-239 f, som trådte i kraft 2. oktober 2015, stadfester at også voksne med psykisk utviklingshemming eller annen kognitiv funksjonsnedsettelse (særlig sårbare) omfattes av tilbudet i Statens barnehus.

1.2 Lokalisering av barnehusene

Barnehusene er lokalisert i alle landets politidistrikter, med unntak av Finnmark politidistrikt som er under etablering. Tre politidistrikter har to barnehuslokasjoner. Statens barnehus Tromsø har særskilt kompetanse i samisk språk og kultur.¹

1.3 Metode og datagrunnlag

Årsrapporten skal gi et bilde av virksomheten i Statens barnehus i 2023. Det statistiske materiale er basert på barnehusenes egne innrapporteringer av utvalgte data ved årets slutt.

Barnehusene har pr. i dag et journalsystem som ikke i tilstrekkelig grad ivaretar den sammensatte virksomheten. Aktiviteten registreres i ulike systemer og dels manuelt, og det er ikke en enhetlig statistikkføring i barnehusene. Det tas derfor forbehold om at det knytter seg en viss usikkerhet til datagrunnlaget. Videre har utformingen av Årsrapport for Statens barnehus vært under utvikling de siste årene og det kan derfor være utfordrende å sammenligne datamaterialet med tidligere årsrapporter. Tallene i rapporten er ikke direkte sammenlignbare med politiets statistikk over tilrettelagte avhør presentert i rapporten Straffesaksbehandlingen i politiet, utarbeidet av riksadvokaten og Politidirektoratet, da de er basert på ulike kilder. Sistnevnte er basert på en kombinasjon av uttrekk fra politiets register og egen manuell rapportering fra politidistriktene.

¹ Ved etableringen av Statens barnehus i Finnmark, vil dette barnehuset overta det nasjonale ansvaret for kompetanse innen samisk språk og kultur.

2. Rettslige rammer for Statens barnehus

2.1 Målgruppe for Statens barnehus og frister for gjennomføring av avhør

Straffeprosessloven §§ 239- 239 f regulerer blant annet hvem det skal tas tilrettelagt avhør av, frister og hvor avhøret skal gjennomføres.

2.2.1 Hvem kan det tas tilrettelagt avhør av?

Det *skal* tas tilrettelagt avhør av fornærmede og vitner under 16 år, eller særlig sårbare voksne med psykisk utviklingshemming, eller annen kognitiv funksjonsnedsettelse i saker som gjelder:

- Seksuallovbrudd (straffeloven kap.26)
- Kroppsskade (straffeloven § 273)
- Drap (straffeloven § 275)
- Mishandling i nære relasjoner (straffeloven § 282)
- Kjønnsmlemtelse (straffeloven § 284)

Tilsvarende bestemmelser i straffeloven av 1902 omfattes også.

Fornærmede og vitner under 16 år eller særlig sårbare voksne med psykisk utviklingshemming eller annen kognitiv funksjonsnedsettelse *kan* avhøres ved tilrettelagt avhør i saker om andre straffbare forhold dersom hensynet til den fornærmede eller vitnet tilsier det.

Fornærmede mellom 16 og 18 år i saker som gjelder overtredelse av straffeloven §§ 312 - 314 (dvs. incest, søskenincest og seksuell omgang med andre nærstående, for eksempel fosterbarn/stebarn) *kan* avhøres ved tilrettelagt avhør dersom hensynet til fornærmede tilsier det.

Politiets adgang til å snakke med barn i forbindelse med straffesak er nærmere konkretisert av blant annet riksadvokaten².

2.1.2 Frister for gjennomføring av avhør

Straffeprosessloven § 239 e angir hvilke frister som gjelder for gjennomføring av tilrettelagt avhør. Det tilrettelagte avhøret skal gjennomføres snarest mulig, men fristene differensieres noe ut fra sakens alvor og karakter. Avhøret skal gjennomføres innen en til tre uker, fristens lengde avhenger blant annet av type sak og barnet/den særlig sårbare rolle (som vitne, eller fornærmet). Fristen løper fra anmeldelsestidspunkt eller fra det tidspunktet det er kjent for politiet at det skal gjennomføres tilrettelagt avhør. Hensikten med fristene er å ivareta barnet/den særlig sårbare, og øke sannsynligheten for å få relevant informasjon om det mulige straffbare forholdet.

Avhøret skal skje senest innen en uke i de akutte sakene der:

- a) fornærmede skal avhøres om en handling som skjedde for mindre enn to uker siden
- b) den fornærmede som skal avhøres har gitt en fullstendig beretning om forholdet
- c) det er grunn til å tro at forklaringen er nødvendig for å beskytte fornærmede eller vitnet

² Jf. blant annet Riksadvokaten, ref. 2015/00483-019 av 21.10.2015 Tilrettelagte avhør – direktiver og retningslinjer

Avhøret skal skje innen to uker i saker der:

- a) vitnet er under seks år, eller
- b) vitnet er fornærmet i saken

I øvrige saker er fristen tre uker. Fristen kan forlenges med en uke dersom politiet før fristen utløper har foretatt tidkrevende etterforskingsskritt eller forberedelser som er nødvendige av hensyn til vitnet eller kvaliteten på avhøret. Det samme gjelder dersom avhørsleder og barnehuset er enige om at det er klart til vitnets beste at avhøret utsettes.

2.2 Kjerneoppgaver som tilligger Statens barnehus

Statens barnehus er tillagt følgende fem kjerneoppgaver³: tilrettelagte avhør, klinisk rettsmedisinske undersøkelser/ordinære medisinske undersøkelser, odontologiske undersøkelser, oppfølging og behandling av målgruppen innen nærmere angitte rammer, samt ivareta koordinering av tverrfaglig og tverretatlig samhandling. I tillegg driver barnehusene fagutvikling innen barnehusfaget.

2.2.1 Tilrettelagt avhør

Tilrettelagt avhør gjennomføres som ledd i politiets etterforskning. Statens barnehus skal koordinere og tilrettelegge for at barnet, eller den særlig sårbare voksne med status som fornærmet/vitne møtes på en trygg og helhetlig måte når avhøret skal gjennomføres. Formålet er å redusere belastningen på den enkelte og de pårørende. Barnehusene skal samarbeide tett med påtalemyndigheten i politiet, som leder avhøret og etterforskningen forøvrig.

2.2.2 Medisinske undersøkelser

Statens barnehus skal tilrettelegge for at det ,etter beslutning fra påtaleansvarlig jurist, gjennomføres klinisk rettsmedisinsk og odontologisk undersøkelse av fornærmede. Undersøkelsene har som formål å sikre bevis med tanke på en mulig straffesaksbehandling for domstolen og skal som hovedregel gjennomføres ved barnehuset.

For øvrig skal fornærmede som er utsatt for vold eller seksuelle overgrep, men hvor det ikke er gjennomført en klinisk rettsmedisinsk undersøkelse, gis tilbud om en medisinsk undersøkelse. Undersøkelsen skal ivareta barnets/den særlig sårbare voksnes helse- og omsorgssituasjon og gjennomføres utenfor straffesak.

2.2.3 Oppfølging og behandling av målgruppen

Statens barnehus skal kartlegge og avklare barnets/den særlig sårbare voksnes behov for videre oppfølging og behandling, og vurdere hvilke hjelpetilbud som skal gis. Barnehusene skal være en samarbeidsarena for de etater som deltar i arbeidet rundt avhørte og det er derfor nødvendig at samarbeidsaktørene har god kjennskap til hverandres arbeidsmetoder, saksbehandlingsrutiner og regler, samt relevant regelverk.

2.2.4 Koordinering av tverrfaglig og tverretatlig samhandling

Barnehusene skal koordinere involverte aktører i hjelpeapparatet og i den strafferettslige prosessen før, under og etter avhør.

³ Felles retningslinjer for Statens barnehus (POD 2016)

2.2.5 Fagutvikling

Statens barnehus skal drive fagutvikling, kompetansedeling og utvikling av egen virksomhet for å sikre god kvalitet på sitt arbeid. Dette innebærer å holde seg oppdatert på gjeldende forskning, gi faglig råd og veiledning, bidra med undervisning ved relevante utdanningsinstitusjoner og bidra i opplæring.

3. Organisering og drift av Statens barnehus

3.1 Organisatoriske forhold

Politidirektoratet har ansvar for faglig ledelse, styring, oppfølging og utvikling av politidistriktene, herunder Statens barnehus. Ansvaret er dog avgrenset mot det som tilligger riksadvokaten på straffesaksområdet.

Statens barnehus er en del av politiet og er underlagt og styres av politimesteren i det politidistriktet barnehuset er lokalisert. Barnehusene har noe ulik organisatorisk plassering, men flertallet av distriktene har valgt å organisere barnehuset under Felles enhet for etterretning og etterforskning/Felles enhet for etterretning, forebygging og etterforskning. Det enkelte barnehus har en egen seksjonsleder. Avhengig av størrelse har flere barnehus avsnittsledere for drift og koordinering og barnefaglige avsnitt.

3.1.1 Barnehusrådet

Barnehusrådet ble etablert i 2014 og er et sentralt organ med deltakere fra involverte offentlige virksomheter:

- Politidirektoratet
- Helsedirektoratet
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
- Riksadvokatembetet
- En representant for barnehusene (leder)
- En representant for politidistriktene (politimester)

Barnehusrådet er et rådgivende organ. Det skal fremme forståelse for barnehusenes arbeid i linjen og relevante fagmiljøer, og sikre godt samarbeid mellom berørte instanser. Rådet skal også være en arena for utveksling av faglige problemstillinger og for utvikling av gode og hensiktsmessige arbeidsprosesser. Medlemmene skal sikre at barnehusenes arbeid gis tilstrekkelig oppmerksomhet og prioritet i egen organisasjon. Politidirektoratet er sekretariat for Barnehusrådet.

I 2022\3 ble det avholdt 2 møter. Disse omhandlet blant annet barnehusrådets rolle, fagutvikling i barnehusene og medisinske undersøkelser.

3.2 Ansatte og kompetanse

Barnehusene hadde totalt 160,9 årsverk pr. 31.12.2023, en reduksjon på 6,1 årsverk fra utgangen av 2022.

Det enkelte barnehus har en leder i full stilling. Lederne har ulik utdanningsbakgrunn og har bred erfaring fra fagfeltene representert i barnehusenes mandat. I følge Felles retningslinjer for Statens barnehus, som trådte i kraft 19. desember 2016, skal det være ansatt psykolog ved det enkelte barnehus. Pr. 31.12.2023 hadde alle barnehusene ansatt en eller flere psykologer, totalt var det 23 årsverk. Seniorrådgivere (blant annet spesialsykepleiere, kliniske sosionomer, barnevernspedagoger) utgjør den største kategorien av ansatte, med i alt 78 årsverk pr. 31.12.2023.

Øvrig personell er ledere, inklusive avsnittsledere for henholdsvis klinisk barnefaglige avsnitt og drift og koordinering. Til sammen utgjorde disse 59,9 årsverk.

3.3 Kompetansemiljøer

3.3.1 Politihøgskolen

Tilrettelagte avhør (TA) av barn

Denne videreutdanningen skal bidra til å gi etterforskere særskilt kompetanse i å gjennomføre tilrettelagte avhør med høy kvalitet. Denne utdanningen vil omhandle avhør av barn mellom 6 og 16 år, og det er 24 studieplasser tilgjengelig.

I opptaksrapporten fra Politihøgskolen for 2023 fremgår følgende (antall kvinner i parentes).

- totale antall søkere - 45 (35)
- innstilte/reelle søkere - 34 (28)
- studenter -21 (18)

Det var likevel kun 17 studenter som startet studiet i desember 2023, med eksamen november 2024.

Tilrettelagte avhør av særlig sårbare personer

I denne videreutdanningen lærer etterforskere både en ny metodikk – sekvensielle avhør og kunnskap om to sårbare persongrupper; førskolebarn og personer med utviklingshemming. Utdanningen vektlegger teoretisk forståelse, men også praktisk ferdighetstrening. Dette studiet ble ikke utlyst i 2023.

Videreutdanning for påtalejurister i ledelse av tilrettelagte avhør

Videreutdanningen skal bidra til å gi politiets påtalejurister særskilt kompetanse til å lede tilrettelagte avhør med høy kvalitet og i samsvar med regelverket. Avhørene er bevisopptak som følger reglene i straffeprosessloven med tilhørende forskrift. Det er i utgangspunktet 24 studieplasser, men Politihøgskolen har likevel valgt å ta opp 30 studenter.

I opptaksrapporten fra Politihøgskolen for 2023 fremgår følgende (antall kvinner i parentes).

- totale antall søkere - 43 (35)
- innstilte/reelle søkere - 31 (25)
- studenter - 30 (24)

Det var 27 studenter som startet studiet i august 2023, med eksamen mars 2024.

3.3.2 Kripos

Kripos er fagforvalter for avhør og har en sentral rolle som metodeutvikler og bidragsyter innenfor fagområdet avhør av barn og andre særlig sårbare. Spesialister på Kripos er også sentrale ressurser ved gjennomføringen av utdanningene "Tilrettelagte avhør av barn" og "Avhørslederstudiet" ved Politihøgskolen.

TA-gruppen ved Kripos besto i 2023 av 5 spesialister med lang erfaring i gjennomføring av tilrettelagte og sekvensielle avhør. I januar tok gruppen initiativ til å etablere en nettverksgruppe av 1-3 TA/SA-avhørere fra alle politidistrikt, som gjennom året har hatt månedlige Teamsmøter og en 2-dagers fysisk samling i Stavern. Målet for møtene og samlingen er å dele erfaringer og kompetanse som TA-kontaktene igjen tar med seg til kolleger i eget distrikt, herunder avhørsledere og barnehusrådgivere.

Kripos gjennomførte for 17. år på rad seminar om tilrettelagte avhør i 2023. Det har de siste årene vært slått sammen med seminar om sekvensielle avhør og heter "Seminar om avhør av barn og andre sårbare personer". Seminaret ble gjennomført digitalt med tilbud til politidistriktene og særorgan om fysisk deltakelse for inntil 3 personer. Muligheten til å følge seminaret digitalt, og færre seminardager, har bidratt til at flere får anledning til å delta. Seminaret blir i tillegg filmet og lagt ut på politiets læringsplattform KO:DE slik at interesserte fagpersoner kan se det i ettertid. Målgruppen for seminaret er TA- og SA-avhørere, avhørsledere og rådgivere fra barnehus. Ved digital overføring og tilgang til opptak i ettertid, kan også etterforskere i politidistriktene få med seg temaer av relevans for deres rolle i saker om vold og overgrep mot barn.

Kripos har i mange år gjennomført fagsamlinger med fokus på veiledning og evaluering av tilrettelagte avhør i samarbeid med alle barnehusene. Målgruppen for disse samlingene er den samme som for det nasjonale seminaret. I 2023 ble fagdagene forsøkt effektivisert ved at distriktene ble tilbudt én fagdag, og at de kunne be om Kriposdeltakelse på en veiledningsdag de selv skulle lede i tilknytning til det. Slike to-dagers samlinger ble gjennomført ved barnehusene i Bergen, Bodø, Hamar, Kristiansand, Oslo, Stavanger og Tromsø. Årsaken til at det ikke ble gjennomført ved alle barnehus, var delvis av økonomiske årsaker, delvis at ikke alle barnehus ba om bistand til slik gjennomføring i 2023.

Fagpersoner fra Kripos har også i 2023 bidratt i nasjonal avhørsgruppes arbeid med å utarbeide retningslinjer for mistenkte barn og andre sårbare, et arbeid som ble ferdigstilt høsten 2023. De samme fagpersonene har vært sentrale i utarbeidelse av studieplan, pensum og timeplan for studiet "Avhør av mistenkte barn og andre sårbare mistenkte" som starter opp ved PHS våren 2024.

I enkelte tilfeller er det behov for bistand av spesialavhørere fra Kripos.

Kripos har i 2023 bistått med gjennomføringen av 64 tilrettelagte avhør, og 6 politiavhør av mistenkte barn/sårbare. Tallene viser det totale antall gjennomførte avhør, og ikke antall barn/saker. Enkelte av barna er avhørt flere ganger.

I tillegg mottok vi formell bistandsanmodning på 7 avhør, men disse ble av ulike årsaker kansellert. De fleste av disse var berammet, men ble avlyst på ulike tidspunkt.

I tillegg ble 28 henvendelser/anmodninger om bistand avslått.

4. Tilrettelagt avhør

Tilrettelagt avhør er en sentral oppgave for barnehuset. Et tilrettelagt avhør forutsetter god forberedelse og gjennomføring i henhold til gjeldende regelverk. Blant annet skal barnehuset bidra i samrådsmøter og ettermøter.

4.1 Om forberedelse og gjennomføring av tilrettelagt avhør

Straffeprosessloven § 239 gir rammer for gjennomføring av avhøret, hvem som kan/skal avhøres ved tilrettelagt avhør, hvordan avhøret skal gjennomføres og hvilke frister som gjelder. Forskrift om tilrettelagte avhør gir utfyllende regler. Det følger blant annet av forskriften at avhørene som hovedregel skal gjennomføres ved Statens barnehus.

Politiet kan beslutte tilrettelagt avhør som ledd i etterforskning i en straffesak. Tilrettelagt avhør skal som hovedregel tas av en politietterforsker med særskilt videreutdanning og ledes av en påtalejurist med utvidet påtalekompetanse (avhørsleder). Avhørsleder fastsetter tidspunkt for avhøret. Avhørsleder skal som hovedregel være til stede på barnehuset når det tilrettelagte avhøret gjennomføres. Det kan imidlertid gjøres unntak for de tilfeller det er ubetenkelig av hensyn til ivaretagelsen av barnet og siktedes rettsikkerhet. I sistnevnte tilfeller ledes avhøret ved bruk av videolink. Avhørsleder har et særlig ansvar for å fremskaffe en klar og sannferdig forklaring og våke over at saken blir fullstendig opplyst⁴.

Det foretas lyd- og billedopptak av avhørene, og disse avspilles i retten under en eventuell hovedforhandling.

Som ansvarlig for straffesaksbehandlingen har påtalemyndigheten i politiet ansvar for å påse at fristen for å gjennomføre tilrettelagt avhør overholdes, mens barnehusene har en viktig oppgave i å tilrettelegge for gjennomføring av selve avhøret og å følge opp barna etter at avhøret har funnet sted. Barnehusenes kunnskap om traumer, psykisk helse og barnefaglige kompetanse benyttes før, under og etter avhør.

Avhørsleder har ansvar for at det gjennomføres samrådsmøte forut for selve avhøret, jf. forskrift om tilrettelagte avhør § 3⁵. I samrådsmøtet deltar blant annet medarbeidere ved barnehuset og formålet er å planlegge praktiske forhold rundt avhøret. Forhold rundt barnet som det må tas hensyn til under gjennomføringen av avhøret forsøkes avklart. Barnehusene benytter også "samråd" (samrådsmøte 2) som verktøy for å planlegge og koordinere tiltakene rundt barnet etter gjennomført avhør.

⁴ Straffeprosessloven § 239a

⁵ Forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner (tilrettelagte avhør) av 24.09.2015 nr. 1098

4.2 Statistikk tilrettelagte avhør

5 av 11 barnehus har hatt økt avhørstilfang i 2023.

Totalt ble det gjennomført 4406 tilrettelagte avhør ved de 11 barnehusene. Antall avhør inkluderer både førstegangsavhør, supplerende avhør og fortsettende avhør.

4.2.1 Totalt antall tilrettelagte avhør fordelt på barnehus

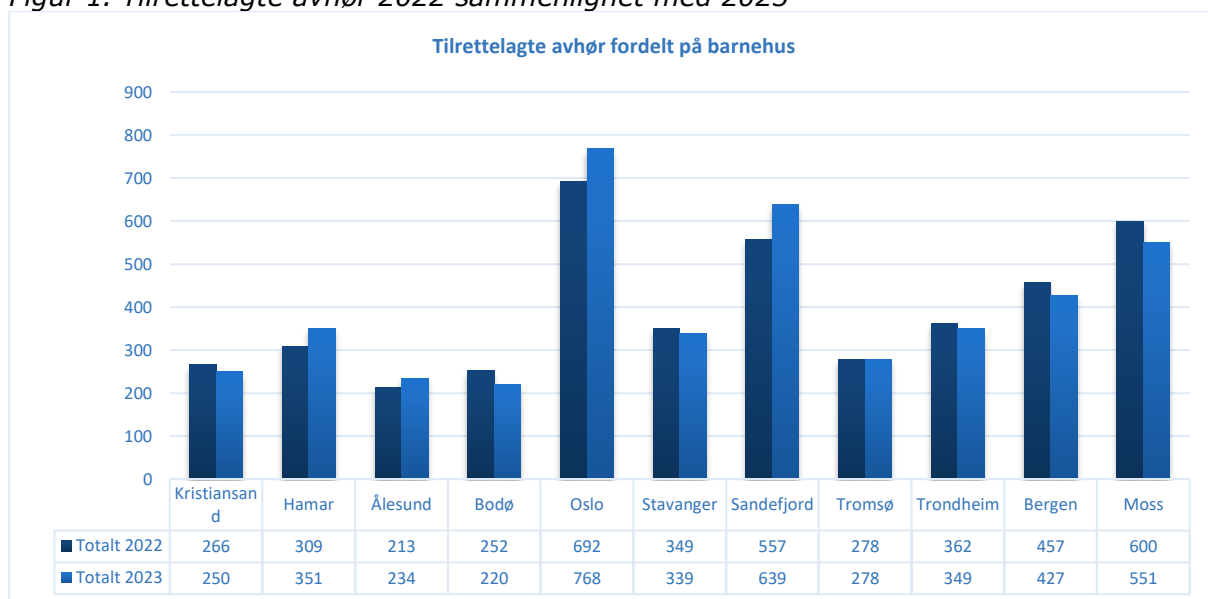
Nedenfor presenteres en oversikt over antall tilrettelagte avhør som er gjennomført ved det enkelte barnehus.

Tabell 1. Tilrettelagt avhør fordelt på barnehus

Barnehus	Politidistrikt	Totalt 2023	Totalt 2022
Kristiansand	Agder	250	266
Hamar	Innlandet	351	309
Ålesund	Møre & Romsdal	234	213
Bodø	Nordland	220	252
Oslo	Oslo	768	692
Stavanger	Sør-Vest	339	349
Sandefjord	Sør-Øst	639	557
Tromsø	Troms & Finnmark	278	278
Trondheim	Trøndelag	349	362
Bergen	Vest	427	457
Moss	Øst	551	600
Totalt		4406	4335

Sammenliknet med 2022 utgjorde den totale økningen 71 tilrettelagte avhør. Figuren nedenfor illustrerer endringene ved de ulike barnehus.

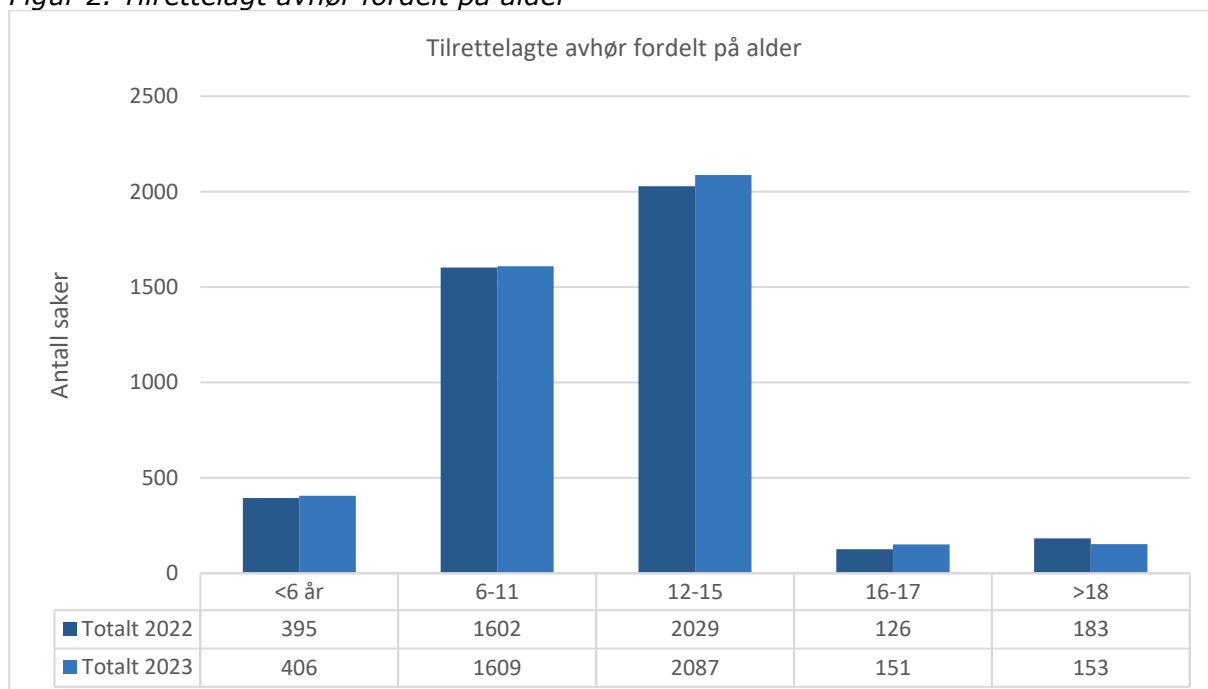
Figur 1. Tilrettelagte avhør 2022 sammenlignet med 2023

4.2.2 Tilrettelagte avhør fordelt på alder

De fleste førstegangsavhørene (91,9 prosent) gjaldt barn under 16 år. Det ble gjennomført flest avhør av aldersgruppen 12-15 år, og færrest av personer i aldersgruppen 16-17 år.

Figur 2. Tilrettelagt avhør fordelt på alder

4.2.3 Tilrettelagte avhør av personer over 16 år med psykisk utviklingshemming

En fornærmet eller vitne med psykisk utviklingshemming kan/skal avhøres i tilrettelagt avhør slik det fremkommer i straffeprosessloven §§ 239 – 239 f. Normalt gjennomføres avhøret sekvensielt, jf. pkt. 4.2.5.

I 2023 ble det gjennomført 113 tilrettelagte avhør av denne gruppen. Dette er et bekymringsfullt lavt antall da forskning viser at denne gruppen er tre til fire ganger mer utsatt for vold og seksuelle overgrep.

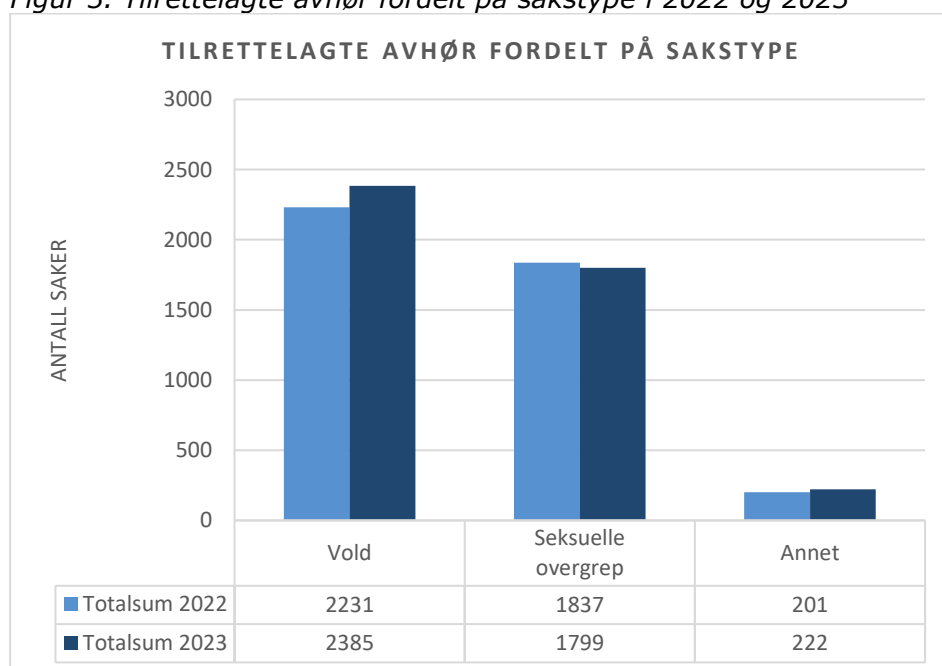
4.2.4 Tilrettelagte avhør fordelt på sakstyper

Nedenfor presenteres en oversikt over hvordan de tilrettelagte avhørene fordeles på ulike sakstyper.

Tabell 2. Tilrettelagt avhør fordelt på sakstype

Vold	Seksuelle overgrep	Annet
2385	1799	222

Figur 3. Tilrettelagte avhør fordelt på sakstype i 2022 og 2023

4.2.5 Sekvensielle avhør

Sekvensielle avhør er en avhørsmetodikk som hovedsakelig benyttes ved avhør av barn under seks år og særlig sårbare voksne. Avhør av denne gruppen skal fortrinnsvis gjennomføres av personell med særskilt utdanning fra Politihøgskolen. Ved barnehusene er det særskilte medarbeidere som har spesialisert seg på denne gruppen og bidrar med sin kompetanse før, under og etter avhør i samarbeid med spesialavhører og avhørsleder.

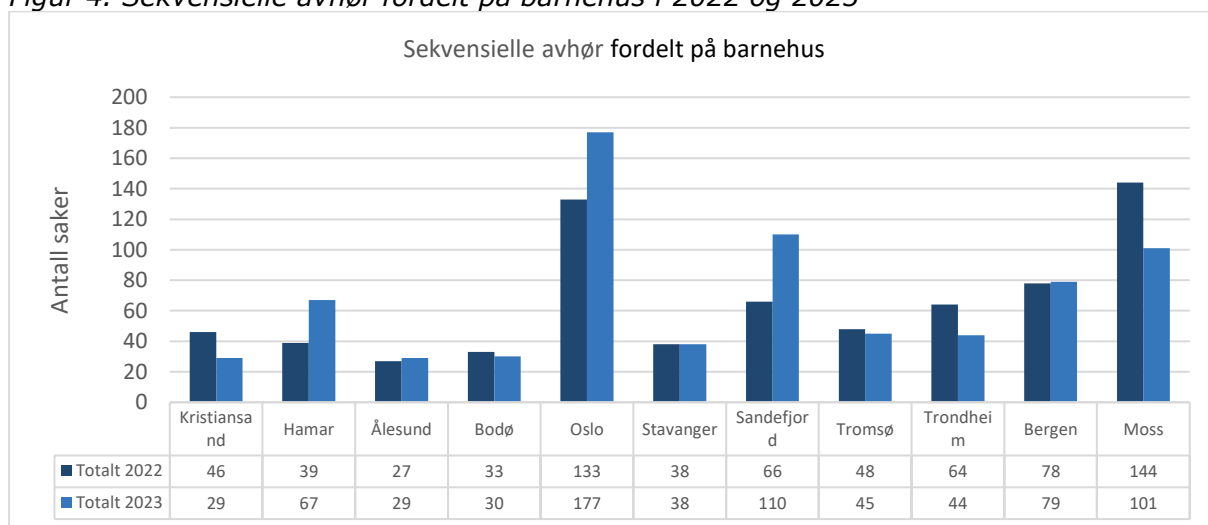
Sekvensielle avhør er mer ressurskrevende enn andre tilrettelagte avhør, da avhøret foretas i flere sekvenser.

I 2023 ble det gjennomført totalt 749 sekvensielle avhør.

Tabell 3. Sekvensielle avhør fordelt på barnehus

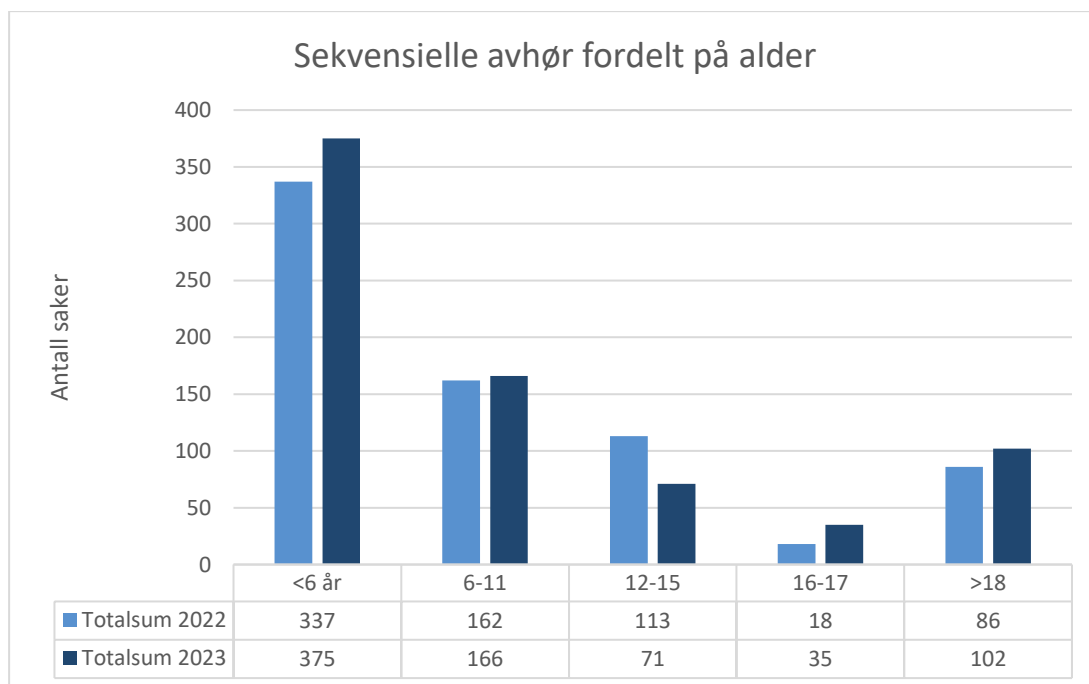
Barnehus	Politidistrikt	Totalt 2023	Totalt 2022
Kristiansand	Agder	29	46
Hamar	Innlandet	67	39
Ålesund	Møre & Romsdal	29	27
Bodø	Nordland	30	33
Oslo	Oslo	177	133
Stavanger	Sør-Vest	38	38
Sandefjord	Sør-Øst	110	66
Tromsø	Troms & Finnmark	45	48
Trondheim	Trøndelag	44	64
Bergen	Vest	79	78
Moss	Øst	101	144
Totalsum 2023		749	
Totalsum 2022		716	

Figur 4. Sekvensielle avhør fordelt på barnehus i 2022 og 2023

Av de totalt 749 avhørte var 50,06 prosent (375) under seks år.

Figur 5. Sekvensielle avhør fordelt på aldersgrupper

4.2.6 Supplerende avhør

Formålet med et supplerende avhør er å stille spørsmål av betydning for straffesaken, og som ikke ble stilt under førstegangsavhør. Supplerende avhør skjer enten på begjæring fra forsvarer, fornærmede eller etter beslutning av påtaleansvarlig.

I 2023 ble det gjennomført totalt 196 supplerende avhør.

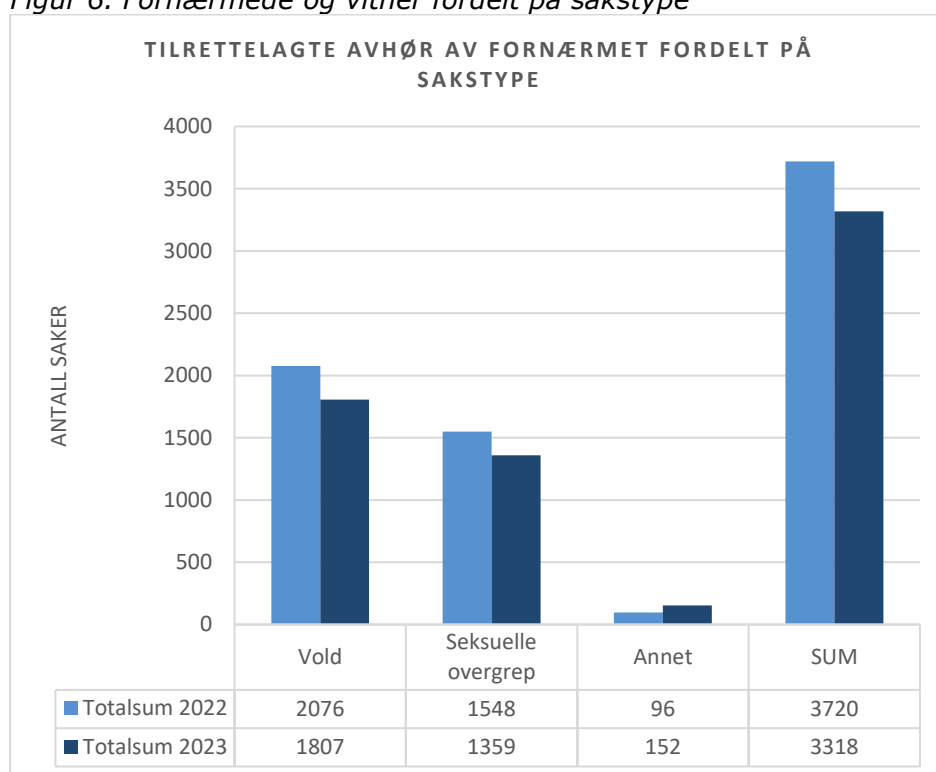
4.3 Fornærmede og vitner fordelt på sakstype

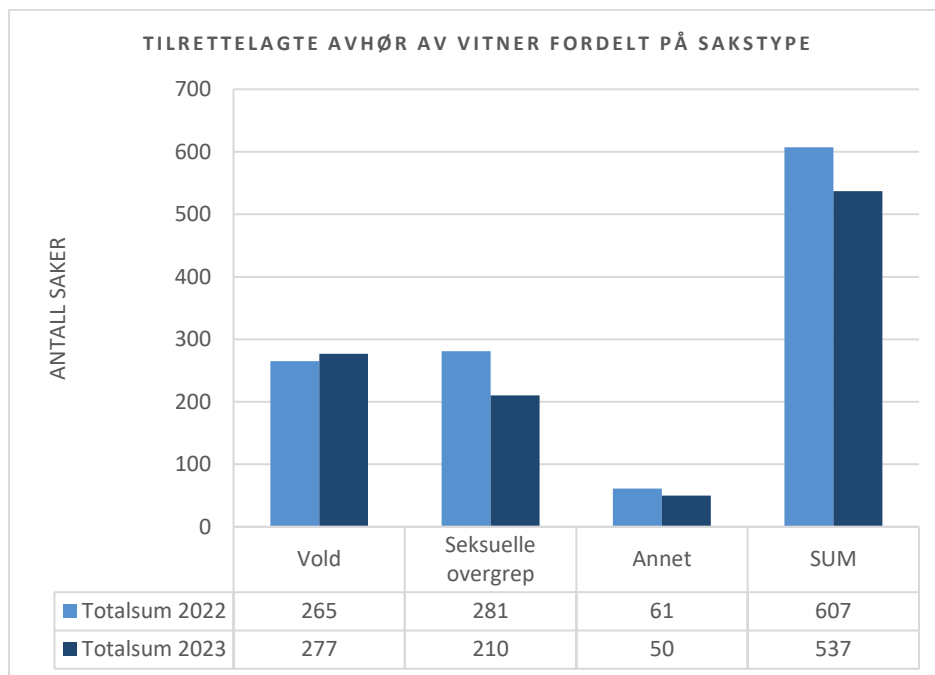
Av de 4406 tilrettelagte avhørene i 2023 er 3318 (75,3 %) oppgitt å være avhør av fornærmet. 537 (12,1%) avhør var vitner. 551 (12,6 %) avhør gjennomført ved barnehuset i Moss er ikke fordelt på sakstype. Dette vil gjenspeiles i figur 6 hvor tallene ikke vil gå opp i 100 %.

Av de som hadde status *fornærmet* var 54,4 prosent utsatt for vold, 40,9 prosent for seksuallovbrudd og 4,6 prosent for andre typer lovbrudd.

Av de avhørte *vitnene* var 51,6 prosent vitne i saker som gjaldt vold, 39,1 prosent var vitne til seksuallovbrudd og 9,3 prosent til andre typer lovbrudd.

Figur 6. Fornærmede og vitner fordelt på sakstype

4.4 Politiavhør gjennomført ved Statens barnehus

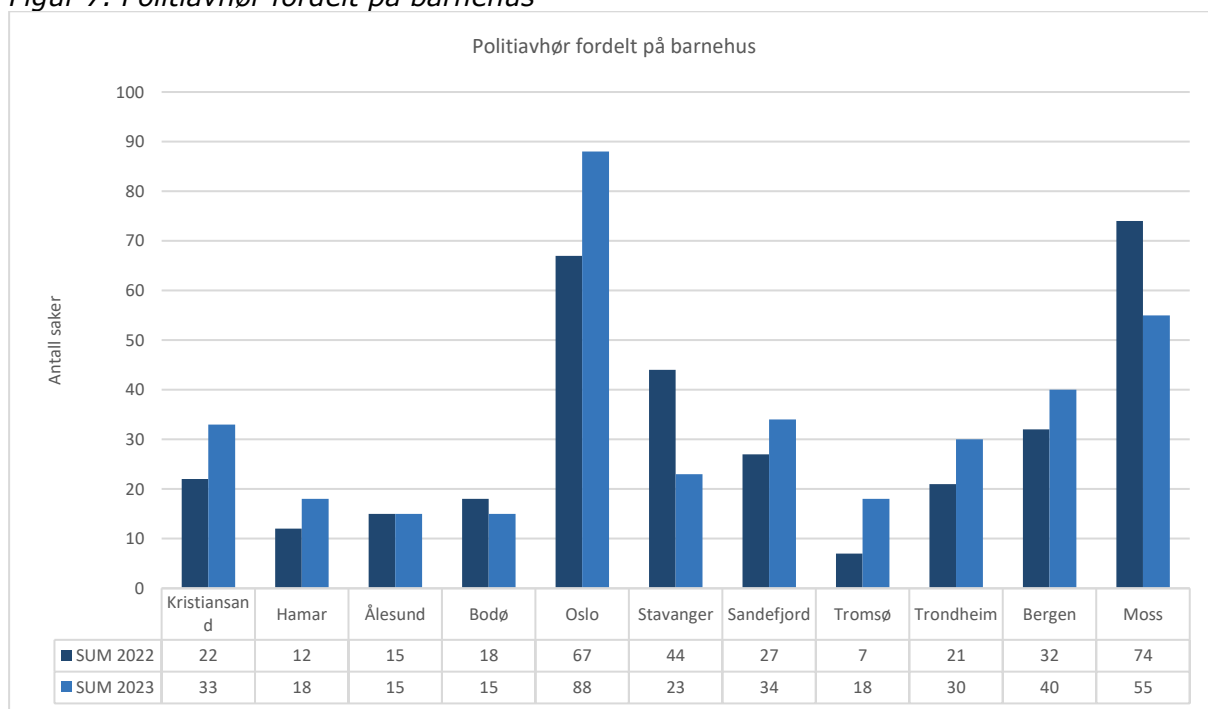
Fornærmede og vitner mellom 16 og 18 år omfattes som hovedregel ikke av målgruppen for tilrettelagt avhør (med unntak av de utsatt for incest eller seksuallovbrudd av andre nærstående), og heller ikke mistenkte/siktede under 18 år (se kap.2.1). Etter beslutning fra påtalejurist kan det under gitte omstendigheter likevel gjennomføres ordinære politiavhør av denne gruppen ved barnehuset.

I 2023 ble det gjennomført totalt 369 politiavhør ved Statens barnehus.

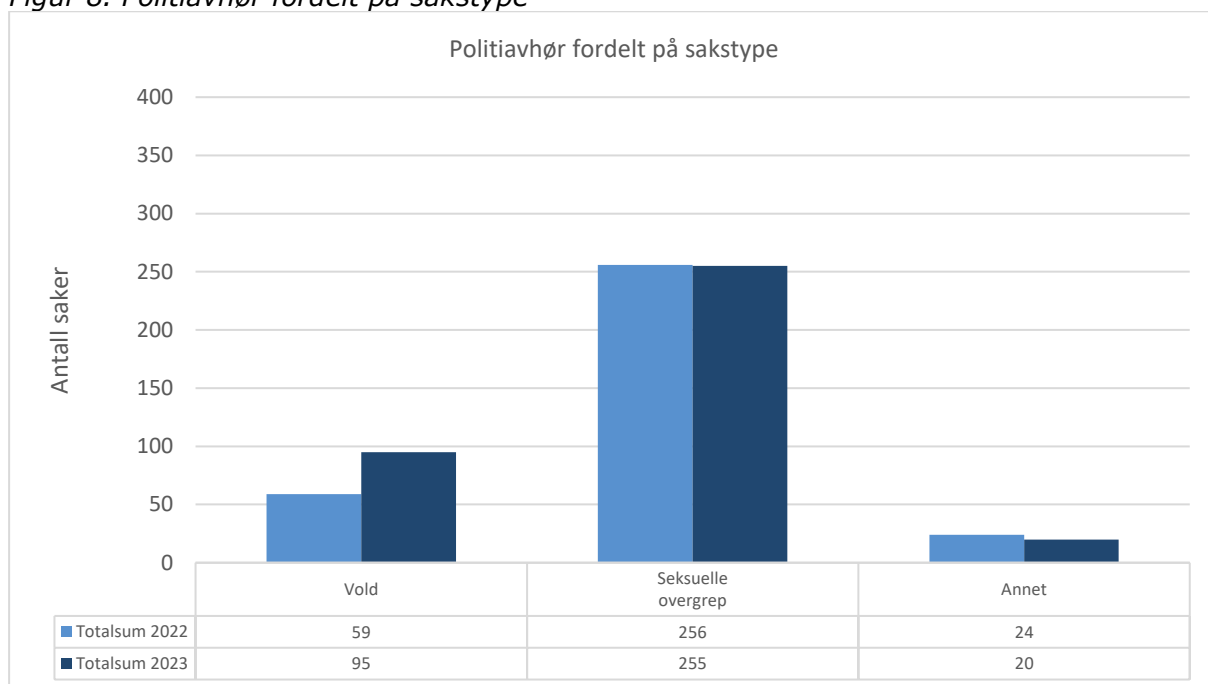
Tabell 4. Politiavhør fordelt på barnehus

Barnehus	Politidistrikt	2023	2022
Kristiansand	Agder	33	22
Hamar	Innlandet	18	12
Ålesund	Møre & Romsdal	15	15
Bodø	Nordland	15	18
Oslo	Oslo	88	67
Stavanger	Sør-Vest	23	44
Sandefjord	Sør-Øst	34	27
Tromsø	Troms & Finnmark	18	7
Trondheim	Trøndelag	30	21
Bergen	Vest	40	32
Moss	Øst	55	74
Totalsum 2023		369	
Totalsum 2022		339	

Figur 7. Politiavhør fordelt på barnehus

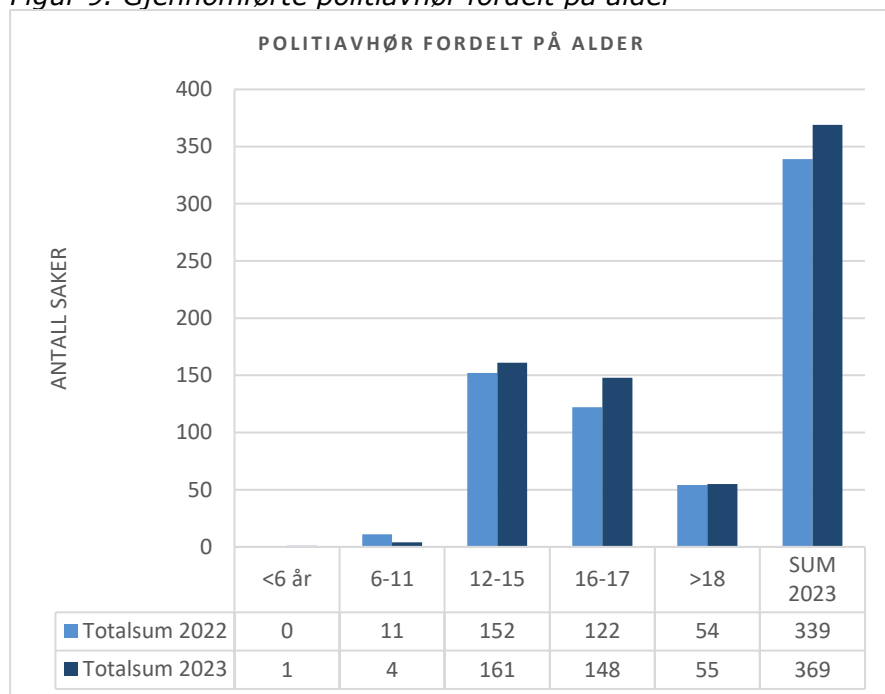

Figur 8. Politiavhør fordelt på sakstype

Av de totalt 369 gjennomførte politiavhørene tilhørte 83,7 % aldersgruppen 12-17.

Figur 9. Gjennomførte politiavhør fordelt på alder

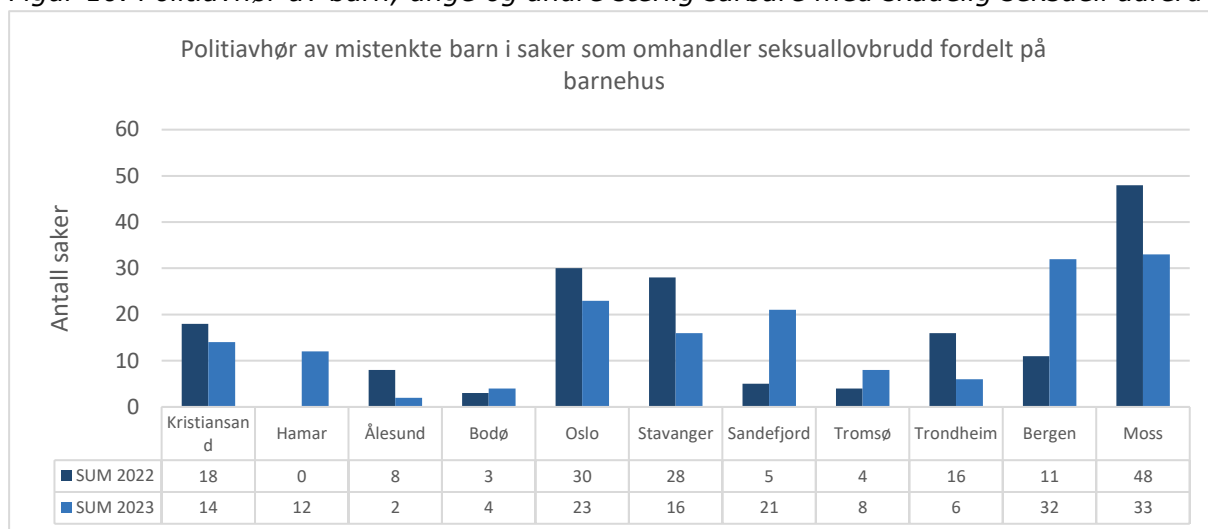
4.5 Politiavhør av personer med skadelig seksuell adferd

Barnehusene registrerer særskilt politiavhør som tas ved barnehusene av barn, unge og andre særlig sårbare med skadelig seksuell adferd, gjerne forkortet og omtalt som SSA.

De siste årene har det blitt et større fokus på barn som *utøver* skadelig seksuell atferd (SSA). I politiet og ved barnehusene tematiseres det at barn som er mistenkt for seksuallovbrudd skal ivaretas ut fra barnefaglige perspektiver og kompetanse, på tilsvarende måte som utsatte barn. Barnehusene fikk for 2020 øremerkede midler til styrking av dette arbeidet. Formålet er å bidra til å avdekke oppfølgingsbehov hos barn som utøver skadelig seksuell atferd, samt det kriminalitetsforebyggende ved å forebygge ny skadelig seksuell atferd. Barnehusene tilbyr derfor tilrettelegging rundt barn som avhøres av politiet som mistenkt i saker som omhandler seksuallovbrudd, samt gir videre oppfølging. Oppfølgingsarbeidet er omfattende og inkluderer blant annet oppgaver som trygghetsplanlegging, krisesamtaler med familier, systematisk risikokartlegging, overgrepsspesifikke samtaler med ungdom og familier, tverretatlig samarbeid med skoler, institusjoner og andre instanser som har oppfølgingsansvar. Videre innebærer arbeidet et samarbeid med politiet om forebyggende tiltak, samt bistand til kriminalomsorgen under personundersøkelser og i noen tilfeller oppfølgingstiltak for ungdom dømt til ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff.

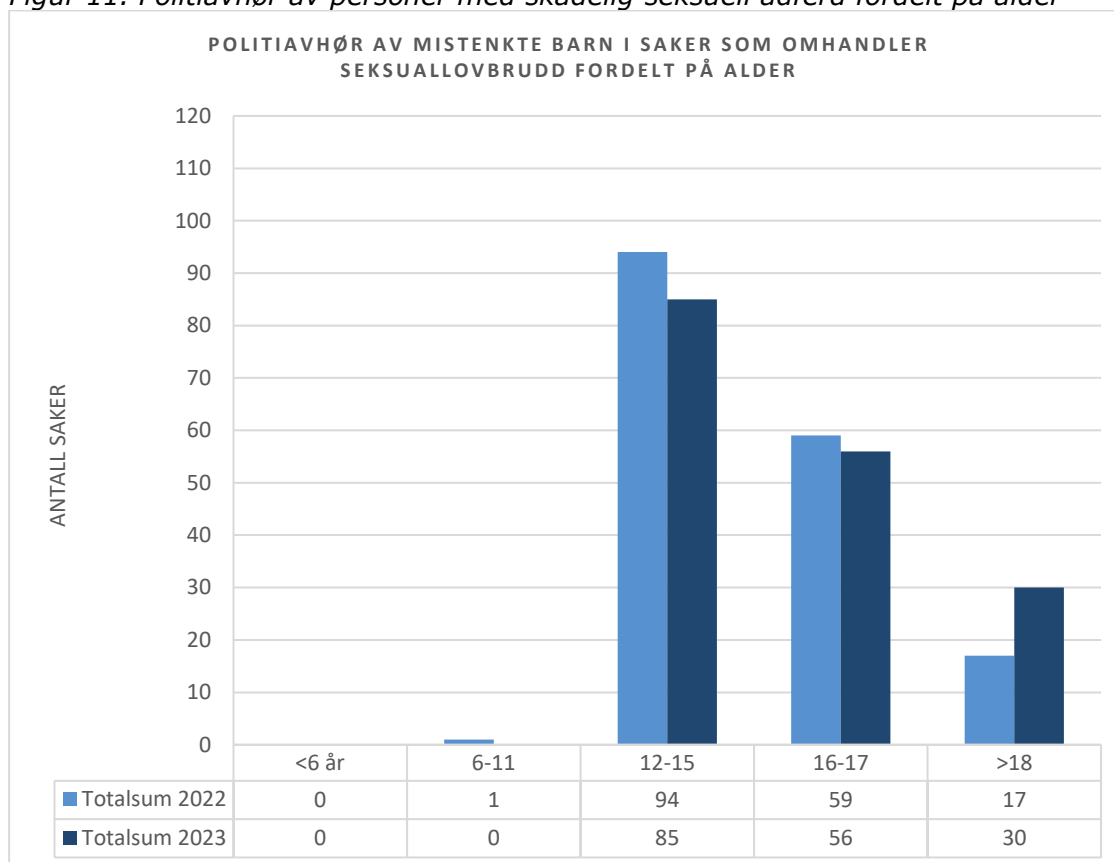
Totalt ble det i 2023 gjennomført 171 avhør av denne gruppen.

Figur 10. Politiavhør av barn, unge og andre særlig sårbare med skadelig seksuell adferd

I 2023 ble det totalt tatt 171 avhør som hører under denne kategorien. Av disse var 85 i alderen 12-15 år, 56 i alderne 16-17, 30 var over 18 år.

Figur 11. Politiavhør av personer med skadelig seksuell adferd fordelt på alder

5. Oppfølging og behandling i Statens barnehus

Et av formålene med Statens barnehus er at målgruppen skal sikres en kartlegging av nødvendig oppfølging og behandling. Målgruppen ved barnehuset er sårbare og krever god kompetanse om psykisk helse, vold og overgrep. Ettersom barn og særlig sårbare voksne som kommer til Statens barnehus kan ha opplevd vold og seksuelle overgrep, har mange symptomer som kan være forenlig med utviklingstraumer, posttraumatisk stressyndrom, depresjon, angst og andre nærliggende tilstander. Traumesymptomene kan være svært belastende og behovet for rask tilgang til kriseintervensjoner, stabiliserende tiltak og behandling er viktig og nødvendig.

Formålet med kartleggingen er å vurdere den utsattes hjelpebehov og hvilket tilbud vedkommende skal gis og av hvem. Det vurderes hvorvidt vedkommende skal henvises til lokalt hjelpeapparat, spesialisthelsetjenesten eller om det skal tilbys oppfølging og behandling fra barnehuset. Barnehuset skal ikke erstatte det eksisterende hjelpeapparatet. Det tilbys behandling til barn og ungdom på barnehuset for eksempel:

- ved behov for akutt, korttids behandling
- i situasjoner der motivasjon eller alliansen med barnehuset tilsier det
- for å forebygge ny utsatthet og potensielle framtidige psykiske helseplager

I tillegg gis det råd, veiledning og andre støttetiltak til pårørende/familie. Koordinering og samhandling med øvrig hjelpetilbud er en annen sentral og viktig oppgave.

Barnehusene gjennomfører ulike tiltak og prosjekter som del av oppgaven med oppfølging og behandling, blant annet samhandling med kommunal barnevernstjeneste, gruppetilbud for bestemte målgrupper, veiledningstilbud overfor andre tjenester og informasjonstiltak.

5.1 Samhandling med den kommunale barneverntjeneste

Barnehusene samarbeider med den kommunale barneverntjenesten om det enkelte barn i forkant av avhøret og i forbindelse med den videre oppfølgingen av barnet og familien/foresatte. Barnevernstjenesten er en svært viktig samarbeidspartner i arbeidet med beskyttelse og oppfølging av barn etter avhør. Også i 2022 har samarbeidet med barneverntjenesten vært et viktig fokusområde for barnehusene.

5.2 Samhandling med habiliteringstjenestene

Barnehusene utvikler samarbeidet med habiliteringstjenestene både i spesialisthelsetjenesten og i kommunal virksomhet. Det arrangeres konferanser og faglige treffpunkter for å sikre en god tverrfaglig samhandling i saker som omhandler særlig sårbare voksne.

5.3 Konsultasjonsteam

Konsultasjonsteam er et tilbud til første- og andrelinjetjenester i barnehusets egen region for tverrfaglig og tverretatlig, anonym drøfting av saker hvor det foreligger en bekymring knyttet til om barnet kan være utsatt for noe straffbart. Barnehusene opplyser også at teamene gir råd, bidrar til å avklare roller og ansvar, og anbefaler oppfølgingstiltak.

Konsultasjonsteamene varierer noe i art, innhold og sammensetning. Teamene kan rette seg mot vold og seksuelle overgrep mot barn, barn og unge med problematisk og skadelig seksualisert atferd, vold og seksuelle overgrep mot personer med utviklingshemming og andre særlig sårbare over 16 år. Ett konsultasjonsteam har fokus på radikaliserings.

I tillegg tilbyr alle barnehus konsultasjoner per telefon eller oppmøte til private og offentlige som tar kontakt.

5.4 Oppfølgingstiltak for bestemte målgrupper

Barnehusene kan tilby samtaler med de som avhøres i etterkant av avhøret. Det kan imidlertid variere hvor omfattende tilbudet er og hvordan det er organisert. Gjennom samtaler skal hjelpebehov og videre oppfølging kartlegges. Barnehusene kan i gitte tilfeller tilby oppfølging og behandling utover kartleggings-/vurderingssamtalen. I noen tilfeller kan de også tilby psykologisk behandling. Barnehusenes involvering må for øvrig skje i samarbeid med påtalemyndigheten i politiet.

5.5 Informasjonstiltak og veiledningstilbud

Det er viktig at barnehusets arbeid er kjent for aktuelle målgrupper og berørte, og at informasjon om arbeidet er tilpasset ulike behov. Nedenfor redegjøres kort for ulike informasjonstiltak og veiledningstilbud i regi av et eller flere barnehus. Oversikten er ikke uttømmende:

- Veiledning og deltakelse på foreldremøter i barnehage, skole eller idrettslag som har vært berørt av konkret straffesak.
- Deltakelse på ulike arenaer for å informere om egen virksomhet, som for eksempel statsforvalterne, psykisk helsevern, kommunale helsetjenester og barneverntjenester.
- Bistand gjennom telefonhenvendelser der profesjonelle samarbeidspartnere eller privatpersoner ber om anonyme drøftinger og veiledning. Noen blir henvist videre eller tas inn som sak i konsultasjonsteam.
- Tilbud om veiledning til kommunale barneverntjenester i saker som gjelder vold i nære relasjoner. Fokus er rettet mot kommunens arbeid etter avhør av barnet.

6. Medisinske undersøkelser

I følge Felles retningslinjer for Statens barnehus skal det utføres medisinsk undersøkelse:

- I de tilfeller påtalemyndigheten begjærer det av hensyn til bevissikring (klinisk rettsmedisinsk undersøkelse)
- I saker vedrørende mishandling i nære relasjoner eller seksuelle overgrep og hvor påtalemyndighet ikke har begjært en klinisk rettsmedisinsk undersøkelse, skal fornærmede tilbys en medisinsk undersøkelse. Undersøkelsen gjennomføres kun dersom fornærmede og dens verge samtykker.

Barnehusene har inngått samarbeidsavtaler om helsetjenester med lokale sykehus. Journaler og opplysninger blir ført i det aktuelle helseforetakets pasientsystem.

Som ledd i å sikre oppfølgingen av helsetjenestens pålagte oppgaver i barnehusene ble det i 2018 utarbeidet en mal for samarbeidsavtale mellom helseforetak og politidistrikt. Samarbeidsavtalen er utarbeidet i henhold til en felles standard utarbeidet av Helsedirektoratet.

I regi av Helsedirektoratet er det også utarbeidet "Faglige råd for klinisk rettsmedisinske og medisinske undersøkelser i Statens barnehus". De faglige rådene skal styrke kvaliteten og sikre enhetlig tilbud i de undersøkelsene som gjennomføres ved Statens barnehus.

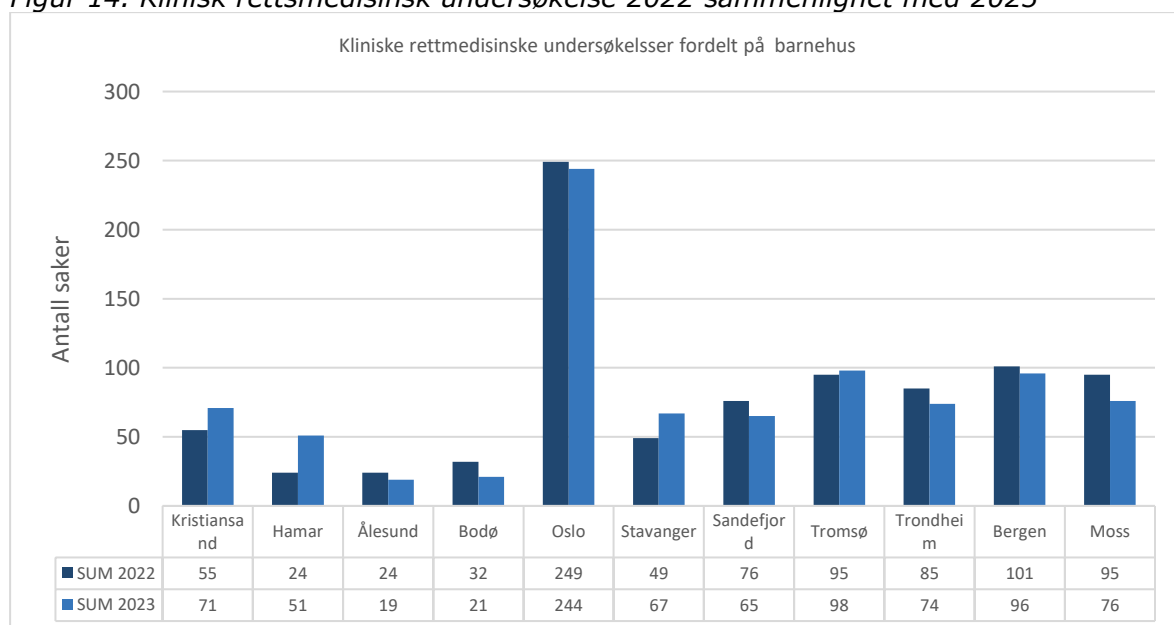
6.1 Medisinske undersøkelser

I 2023 er det gjennomført totalt 936 medisinske undersøkelser. Av disse var 882 klinisk rettsmedisinske undersøkelser og 54 øvrige medisinske undersøkelser. Noen av de innrapporterte medisinske undersøkelsene er gjennomført ved sykehus og gjelder i hovedsak barnehuset i Trondheim.

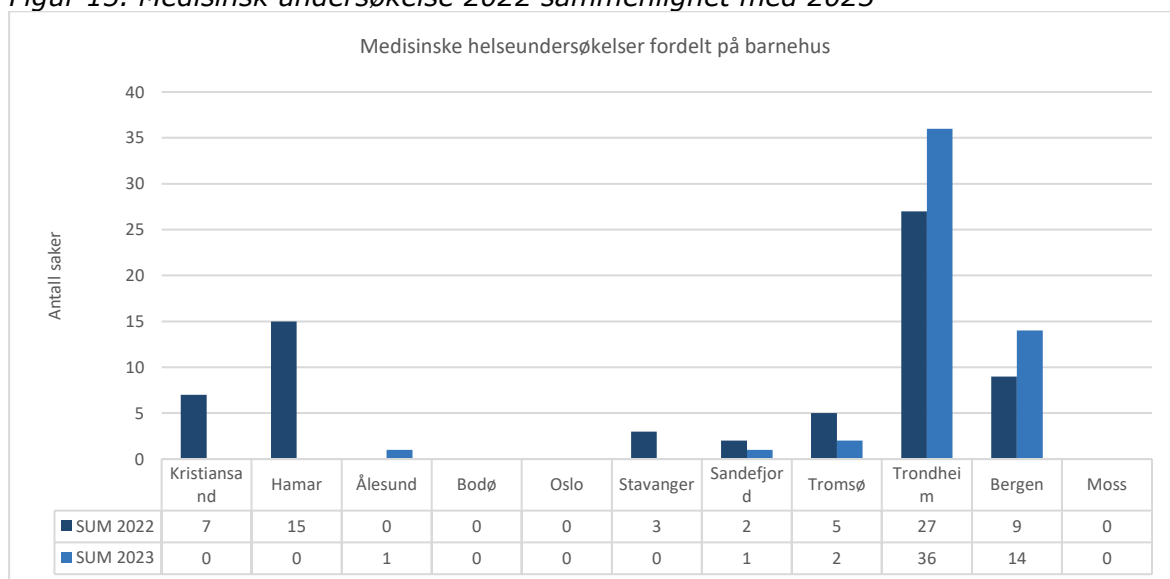
Tabell 5. Medisinske helseundersøkelser fordelt på barnehus

Barnehus	Klinisk rettsmedisinsk undersøkelse	Medisinske undersøkelser	Totalt antall undersøkelser
Kristiansand	71	0	71
Hamar	51	0	51
Ålesund	19	1	20
Bodø	21	0	21
Oslo	244	0	244
Stavanger	67	0	67
Sandefjord	65	1	66
Tromsø	98	2	100
Trondheim	74	36	110
Bergen	96	14	110
Moss	76	0	76
Totalt	882	54	936

Figur 14. Klinisk rettsmedisinsk undersøkelse 2022 sammenlignet med 2023

Figur 15. Medisinsk undersøkelse 2022 sammenlignet med 2023

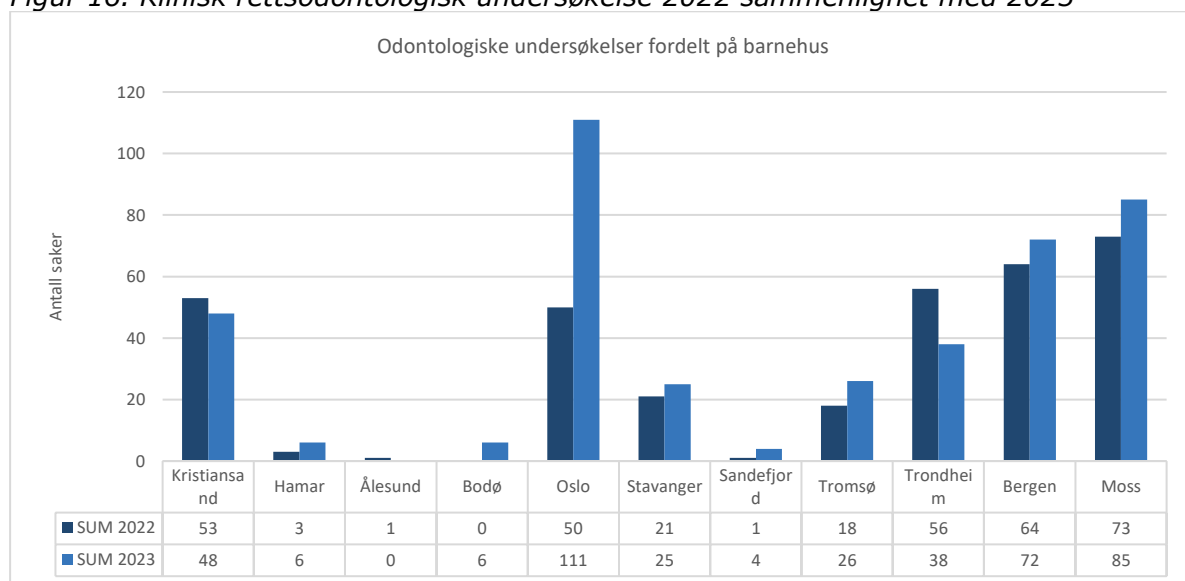
6.2 Tannhelseundersøkelser/odontologiske undersøkelser

Ved utløpet av 2023 var det tilbud om tannhelseundersøkelse ved 10 av barnehusene. Totalt ble det gjennomført 421 undersøkelser.

Tabell 6. Tannhelseundersøkelse fordelt på barnehus

Barnehus	Politidistrikt	Antall undersøkelser
Kristiansand	Agder	48
Hamar	Innlandet	6
Ålesund	Møre & Romsdal	0
Bodø	Nordland	6
Oslo	Oslo	111
Stavanger	Sør-Vest	25
Sandefjord	Sør-Øst	4
Tromsø	Troms & Finnmark	26
Trondheim	Trøndelag	38
Bergen	Vest	72
Moss	Øst	85
Totalt		421

Figur 16. Klinisk rettsodontologisk undersøkelse 2022 sammenlignet med 2023

Statistikken viser at det er store forskjeller på hvor omfattende tilbudet er ved det enkelte barnehus. Dette avhenger av de lokale avtalene det enkelte barnehus får anledning til å inngå. Som en kuriositet kan nevnes at det for Oslo sin del er en økning på 50% fra 2022 til 2023, grunnet tiltak som fast tilstedeværelse fire dager i uken, deltagelse på parole, seminarer og saksevalueringer.

7. Fagutvikling

Fagutvikling er en av kjerneoppgavene til Statens barnehus og inngår som en integrert del av andre løpende oppgaver, i tverrfaglige samarbeidsfora og gjennom prosjekter. Barnehusene oppgir at de deltar i, og selv fasiliterer seminarer og undervisning i ulike fora. Det vises til deltagelse i undervisnings- og opplæringstiltak, utviklingsprosjekter, konferanser og regionale-, nasjonale- og internasjonale nettverk.

7.1 Faglige nettverk og utviklingsprosjekter

Det er etablert flere faglige nettverk hvor samtlige barnehus deltar. Fagnettverkene har som målsetting å dele erfaringer mellom de ulike barnehusene, opprettholde og videreutvikle fag, samt bidra til at barnehusenes tilbud blir mer ensartet. Følgende nettverk/grupper er etablert:

- Nettverk knyttet til avhør og oppfølging av barn under 6 år (førskolebarn).
- Nettverk knyttet til avhør og oppfølging av voksne psykisk utviklingshemmede og andre særlig sårbare.
- Nettverk knyttet til avhør og oppfølging av fornærmede som har vært utsatt for nettrelaterte overgrep.
- Nettverk knyttet til avhør og oppfølging av barn og unge med skadelig seksuell atferd.
- Nettverk rettet mot psykologrollen i Statens barnehus.
- Nettverk for de teknisk/merkantilt ansatte.
- Nasjonal nettverksgruppe for komplekse traumer. En representant for nettverket deltar i CACTUS-nettverket (Child and Adolescent Complex Trauma Society), et landsomfattende faglig nettverk etablert for å fremme fagutvikling på komplekse traumer.
- Deltakelse i nasjonal gruppe som samarbeider vedrørende barn og unge med bekymringsfull seksuell adferd. I tillegg til representanter fra barnehus deltar RVTS med en representant for hver helseregion. Gruppen har etablert samarbeid med tilsvarende fagpersoner i Norden. Det nasjonale nettverket ledes av RVTS-Midt.
- PROMISE er et europeisk nettverk som arbeider for å etablere barnehus i de europeiske landene. To representanter fra barnehusene, samt en representant fra Politidirektoratet deltar i nettverkets ekspertgruppe og bidrar med kunnskap om etablering og drift av barnehus.

7.2 Nasjonale fagutviklingsprosjekter

Barnehusene blir invitert til å delta i ulike nasjonale fagutviklingsprosjekter. Videre inviteres ofte barnehusene til å gi innspill til høringer.

7.2.1 Forskningsprosjekter i barnehus

PHD-studie:

Det pågår to PHD-studier i Statens barnehus Bergen hvor begge er planlagt ferdigstilt i løpet av 2024. En studie omhandler barn med skadelig seksuell atferd og en omhandler overgrep på nett.

Studie om oral helse:

Pågående samhandlingsstudie som inkluderer Statens barnehus, den offentlige tannhelsetjenesten og barnevernstjenesten.

Målsettingen for denne studien er å øke kunnskapen knyttet til oral helse hos barn i risiko og kartlegge hvordan Statens barnehus, den offentlige tannhelsetjenesten og barnevernstjenesten som samarbeidende tjenester kan bli bedre på og avdekke, møte, ivareta og samhandle om barn og unge med ulike orale utfordringer og behov.

<https://www.barnirisikoogoralhelse.no/statens-barnehus>

Odense child trauma screening (OCTS):

Statens Barnehus i Tromsø og Stavanger har et prosjekt i samarbeid med spesialisthelsetjenesten og Syddansk universitet. De har i den anledning invitert psykologene ved Statens barnehus Stavanger til å delta i forskningsprosjektet : Odense child trauma screening (OCTS) er et kartleggingsverktøy for å undersøke traumereaksjoner hos barn mellom 4-8år.Vi har pr. i dag ikke kartleggingsverktøy som kan kartlegge traumereaksjoner direkte hos de minste barna, men dette håper vi på å kunne endre på med hjelp av OCTS.

Kartleggingsverktøyet er utvikla i Danmark og det har allerede blitt prøvd ut og validert i flere europeiske land og nå i Norge.

Traumefokusert kognitiv behandling (TF-CBT):

Forskningsprosjekt i regi av NKVTS, vedr traumebehandling i Statens barnehus. På Barnehuset er ansatte opplært i en behandlingsmetode for posttraumatiske stress-symptomer hos barn og unge. Behandlingsmetoden kalles traumefokusert kognitiv atferdsterapi (TF-CBT).

Det er behov for kunnskap om faktorer som kan påvirke om barn og unge som mottar TF-CBT på Statens Barnehus blir bedre av behandlingen. Det undersøkes også hvordan man kan få Statens Barnehus og terapeutene som jobber der til å bruke TF-CBT på en slik måte at flest mulig barn og unge får god og effektiv hjelp.

Strukturert kartlegging av traumesymptomer hos voksne med utviklingshemming ved Statens barnehus:

Forskningsprosjekt i regi av psykologspesialist Arvid Kildahl. Dette prosjektet er et samarbeid mellom Politiet, ved Statens barnehus, og Nasjonal kompetansetjeneste for utviklingshemming og psykisk helse. Prosjektet vil skaffe til veie mer systematisk kunnskap om symptomer på PTSD og slike symptomers atferdsuttrykk hos voksne med utviklingshemming. Denne kunnskapen vil være et viktig bidrag til både å redusere risikoen for at vold og overgrep mot denne gruppa forblir uoppdaget, og til å øke sannsynligheten for at disse symptomene blir fanget opp og forstått. Dette vil igjen øke sannsynligheten for at voksne med utviklingshemming på sikt vil kunne få likeverdige helsetjenester også på dette området, noe de ikke får i dag.

7.3 Undervisning, kompetansedeling, kurs og konferanser

Politihøgskolen og Kripos har ansvar for henholdsvis avhørsutdanning og metodeutvikling. Nærmere om dette i kapittel 3.3.

Ut over hva som er nevnt tidligere deltar barnehusene i ulike opplæringstiltak og gjennomfører selv kompetansehevende tiltak, samt bidrar på ulike konferanser i hele landet.

Barnehusene har også i 2023 bidratt i undervisning ved høgskoler og universitet, i samarbeidende institusjoner og i organisasjoner – både eksternt og i egen politiorganisasjon. Dette anses som viktig for utvikling av faget og for å øke kompetansen på tvers av tjenesteapparatet.

Tittel på rapport

Utgitt:

Utgiver:

ISBN: xxx

Foto: xxx